

5. Panie i panowie, zanim was pożegnaj, pragnę jeszcze serdecznie pozdrowić dostojnych członków Parlamentu Europejskiego w Strasburgu. Pragnę jednocześnie przekazać wyrazy szacunku osobom, które wspierają jego działalność, pracując w Sekretariacie Generalnym. Pełnione przez nich obowiązki ułatwiają żywy kontakt ludzi z reprezentującymi ich instytucjami, przyczyniając się do umacniania w świadomości Europejczyków ducha wspólnoty.

Liczne funkcje wymagają od pełniących je tutaj osób prawdziwego oddania. Muszą one pogodzić się z oddaleniem od swych domów i nagiąć do wymogów, na których opiera się wzajemne zrozumienie. Życzę im zadowolenia płynącego z pełnienia służby, niosącej pożytek ogółowi współobywateli.

Pozdrawiam również obecną tu młodzież z wielu krajów, zwłaszcza uczniów Szkoły Europejskiej oraz ich wychowawców; są oni znakiem, że nowe pokolenia przygotowują się do niesienia światu braterstwa i pokoju.

Do wszystkich kieruję słowa zachęty i zapewniam o moim głębokim szacunku. Proszę Boga, by was inspirował i prowadził, by błogosławił waszym rodzinom i wam samym. Będę się modlił o to, ażeby wasze działania, podążające wiernie za tym co w europejskiej tradycji najlepsze, przyczyniały się coraz skuteczniej do postępu prawa i sprawiedliwości.

(Tekst przemówienia Jana Pawła II wg polskiego wydania L'Osservatore Romano, Numer nadzwyczajny I (68) 1985).

□

WSPÓLNOTY EUROPEJSKIE - KRAJE TRZECIE

Adam A. Ambroziak

PRZYGOTOWANIE PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ DO CZŁONKOWSTWA W UE¹

Rada Europejska w czerwcu 1993 r. zdecydowała w Kopenhadze, że "kraje stowarzyszone Europy Środkowej i Wschodniej, które tego pragną, zostaną członkami Unii Europejskiej. Przyjęcie w poczet członków nastąpi wówczas, gdy kraj stowarzyszony będzie w stanie przyjąć na siebie obowiązki wynikające z członkostwa - poprzez spełnienie wymaganych warunków politycznych i ekonomicznych". Warunki te obejmują:

- stabilność instytucji gwarantujących demokrację, rządy prawa, poszanowanie praw człowieka oraz poszanowanie i ochrona mniejszości narodowych;
- funkcjonowanie gospodarki rynkowej;
- zdolność sprostania warunkom konkurencji i siłom rynkowym w Unii;
- zdolność przyjęcia obowiązków wynikających z członkostwa, w tym podzielania celów unii politycznej, gospodarczej i walutowej.

Rada Europejska zdecydowała też, że "zdolność Unii do przyjęcia nowych członków, przy jednoczesnym utrzy-

maniu tempa integracji europejskiej, jest również ważną przesłanką, leżącą w interesie zarówno Unii, jak i krajów kandydujących do członkostwa". Jeśli chodzi o Unię, to zdolność przyjęcia nowych członków miała m.in. zależeć od decyzji dotyczących kwestii instytucjonalnych, podjętych przez Konferencję Międzyrządową, która zakończyła się w lipcu 1997 r. podpisaniem Traktatu Amsterdamskiego². W Konkluzji ze szczytu Rady Europejskiej w Amsterdamie zapisano w pierwszym paragrafie, że fakt pomyślnego zakończenia Konferencji Międzyrządowej "otwiera drogę do rozpoczęcia procesu rozszerzania Unii w związku z decyzjami, jakie zapadły w trakcie sesji w Madrycie". Wówczas to ustalono, iż po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej nt. przygotowania państw Europy Środkowej i Wschodniej do członkostwa w Unii Europejskiej, Rada podejmie decyzję o udzieleniu mandatu do rozpoczęcia negocjacji przez Komisję z określonymi krajami. Ponadto warto podkreślić, iż w Komunikacie Komisji dla Rady Europejskiej w związku ze Strategią przygotowania krajów Europy Środkowej i Wschodniej do członkostwa w UE zapisano, iż "celem okresu poprzedzającego przystąpienie do Unii powinna być stopniowa integracja systemów politycznych i ekonomicznych, jak również polityki zagranicznej i polityki w sferze bezpieczeństwa krajów stowarzyszonych i Unii, oraz wzmocnienie współpracy w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, tak aby stworzyć obszar o coraz większej jednorodności".

W Dokumencie Końcowym ze szczytu w Essen w grudniu 1994 r. Rada Europejska wyraziła ponadto ko-

¹ Na podstawie Opinii Komisji Europejskiej nt. wniosków o członkostwo w UE Węgier, Polski, Czech, Estonii, Słowenii, Litwy, Łotwy, Słowacji, Rumunii i Bułgarii, Special Report: Agenda 2000: Conclusions of the EU-Commission concerning the Applications of the Countries of Central and Eastern Europe for Membership to the European Union (w:) Dispatch from Berlin, No. 16, October 1997, oraz Agenda 2000 and the Single Market. A Bridge to Central and Eastern Europe (w:) Single Market News, No. 9, October 1997.

² Szerzej na ten temat: E. Kawecka-Wyrzykowska: Wyniki Konferencji Międzyrządowej a członkostwo Polski w Unii Europejskiej, "Wspólnoty Europejskiej - Biuletyn Informacyjny" nr 9/97.

nieczność przygotowania "pogłębionej analizy, przygotowywanej przez Komisję, na temat skutków poszerzenia w kontekście aktualnej polityki Unii i jej rozwoju".

Komisja Europejska, kierując się powyższymi zaleceniami Rady przesłała w kwietniu 1996 r. do dziesięciu państw Europy Środkowej i Wschodniej **kwestionariusze** zawierające pytania odnośnie 23 dziedzin (w przypadku Polski liczył on 170 stron)³. Pytania były tak sformułowane, by odpowiedzi umożliwiły Komisji ocenę stopnia zbliżenia prawa oraz uzyskanie obrazu stanu rozwoju kraju. Dotyczyły one niemal wszystkich zagadnień gospodarczych i społeczno-politycznych, w tym wskaźników makroekonomicznych, polityki celnej i podatkowej, zatrudnienia i spraw socjalnych, sytuacji w przemyśle i rolnictwie, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa itp.

W końcu lipca 1996 r. Komisja Europejska otrzymała odpowiedzi na powyższy kwestionariusz od wszystkich państw kandydujących z regionu środkowo-europejskiego (w przypadku Polski zostały one zawarte w 26 tomach, liczących ogółem 2664 strony). Na tej podstawie Komisja Europejska przygotowała opinie o wnioskach wspomnianych państw w sprawie członkostwa w Unii Europejskiej.

Powyższe opinie (*avis*) stały się częścią dokumentu Komisji Europejskiej **Agenda 2000** przedstawionego 16 lipca 1997 r. w Parlamencie Europejskim w Strasburgu. Oprócz opinii Agenda 2000 zawierała propozycje reform wewnątrz UE w kontekście zbliżającego się rozszerzenia oraz projekt wzmocnionej strategii przedczłonkowskiej dla państw stowarzyszonych z Europy Środkowej i Wschodniej. **Komisja rekomendowała rozpoczęcie negocjacji z Węgrami, Polską, Czechami, Estonią i Słowenią, a także przypomniała o swojej pozytywnej opinii na temat przystąpienia Cypru do UE**⁴. W trakcie Luksemburskiego szczytu w dniach 12-13 grudnia 1997 r. Rada Europejska zatwierdziła propozycję Komisji i zadecydowała o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych w końcu marca 1998 roku. Komisja Europejska przedstawiając państwa, które są przygotowane do rozpoczęcia negocjacji o członkostwo w UE, wymieniła je w kolejności, w której trudno nie doszukać się próby zhierarchizowania stopnia zaawansowania prac dostosowawczych w tych krajach, gdyż dotychczasowa zasada porządku alfabetycznego nie została zastosowana. Poniższa analiza sytuacji gospodarczej dziesięciu państw aplikujących do członkostwa w UE wraz z przytoczeniem wniosków Komisji oceniających każdy kraj pozwoli w pewnym stopniu zobaczyć **Polskę na tle innych państw kandydujących**.

³ Szerzej na ten temat: E. Kawecka-Wyrzykowska: *Avis - sprawdzian dla Polski z gotowości do członkostwa w UE*, "Wspólnoty Europejskie - Biuletyn Informacyjny" nr 7-8/96.

⁴ A.A. Ambroziak: *Aspiracje integracyjne państw śródziemnomorskich - Cypr*, "Wspólnoty Europejskie - Biuletyn Informacyjny" nr 4/95.

Na początku lat dziewięćdziesiątych **Węgry** charakteryzowały się blisko 20% spadkiem tempa wzrostu PKB. Od 1995 r. wskaźnik ten wzrasta i w 1996 r. wyniósł niewiele ponad 1%. Procesowi temu towarzyszy stabilizacja finansów publicznych oraz ograniczanie inflacji, której poziom w 1996 r. wyniósł 19,8%. Handel Węgier z krajami UE wzrósł znacznie od 1989 r. i w ostatnim okresie osiągnął około 60% ogólnych obrotów zagranicznych tego kraju.

Opinia Komisji jest jednoznaczna na temat politycznego systemu Węgier: demokratyczny o stabilnych instytucjach, zapewniających poszanowanie porządku i wolności. Gospodarkę tego państwa uznano za na tyle stabilną i otwartą, iż będzie mogła ona sprostać w ciągu pięciu lat wymaganiom uczestnictwa w rynku wewnętrznym UE.

Węgierskie osiągnięcia w sferze implementacji legislacji wspólnotowej zostały wysoko ocenione (na 899 aktów prawnych w dziedzinie rynku wewnętrznego 579 zostało jednak jeszcze do wdrożenia do prawa krajowego). Uznano ponadto, iż *acquis* odnoszące się do rynku wewnętrznego zostanie w pełni przejęte w ciągu nadchodzących pięciu lat. Zwrócono jednak uwagę na **konieczność dalszych prac nad dostosowaniem legislacji w dziedzinie ochrony środowiska, kontroli celnej oraz energetyki**. Komisja zarekomendowała rozpoczęcie negocjacji z Węgrami.

Polska gospodarka rzeczywiście przeżywała stagnację w końcu lat osiemdziesiątych. W opinii Komisji Europejskiej wydanej w połowie 1997 r., plan "terapii szokowej" był drastyczny, ale tylko w relatywnie niewielkim stopniu spowodował obniżkę tempa wzrostu dochodu narodowego. Od 1992 r. odnotowuje się stały wzrost PKB (w 1996 r. osiągnął on poziom 6%). Stopa inflacji została w ciągu ostatnich kilku lat w istotny sposób ograniczona, jednak wciąż wynosiła w okresie sporządzania *avis* około 20%. **PKB per capita w Polsce jest oceniany na poziomie 31% średniej Unii Europejskiej**. Jeśli zaś chodzi o wymianę handlową to największym partnerem są kraje UE, z którymi obroty stanowią około 65-70% handlu zagranicznego Polski.

Komisja jednoznacznie uznała, iż Polska jest krajem demokratycznym, wskazując jednak na konieczność zachowania wolności prasy i udzielenia rekompensat za mienie zagarnięte przez nazistów i komunistów. Gospodarka polska została pozytywnie oceniona, zaś prognozy rozwoju pozwoliły Komisji stwierdzić, iż w średnim okresie będzie ona mogła sprostać siłom rynkowym Unii Europejskiej. Wspomniany okres powinien również wystarczyć Polsce na dostosowanie całej legislacji krajowej do wymogów rynku wewnętrznego (pozostało bowiem jeszcze 405 z 899 dyrektyw z Białej Księgi). Niezbędne są jednak **dalsze prace nad zbliżeniem przepisów prawa w dziedzinie ochrony środowiska, rolnictwa i transportu**. W świetle

powyższych rozważań Polska została rekomendowana do rozpoczęcia negocjacji o członkostwo w UE.

W 1993 r. nastąpił podział Czechosłowacji na dwa odrębne państwa. W Czechach po krótkookresowym spadku tempa wzrostu gospodarczego, od 1994 r. notowano stosunkowo wysoki wzrost PKB (ok. 4% w 1996 roku). Czeski rząd utrzymywał od samego początku bardzo rygorystyczną politykę fiskalną. Nieco gorzej oceniony został przez Komisję wzrost deficytu handlowego oraz deficytu na rachunku bieżącym. Stopa inflacji spadła w Czechach do poziomu 8,8% w 1996 r. Jeśli chodzi o **wskaźnik PKB w przeliczeniu per capita to wyniósł on w badanym okresie w granicach 55% średniej dla państw członkowskich UE**. Udział handlu z UE w wymianie towarowej Czech z zagranicą podwoił się w ciągu siedmiu lat (dla Czechosłowacji wyniósł on w 1989 r. - 27%, w 1996 r. dla Czech - 55%).

Zarówno system polityczny, jak i ogólny trend w gospodarce Czech zostały pozytywnie ocenione przez Komisję Europejską. Czechy są demokratycznym państwem o stabilnych strukturach instytucjonalnych zapewniających pełnię swobód obywatelskich, zaś nowo powstała gospodarka rynkowa może w średnim terminie sprostać konkurencji rynku wewnętrznego UE. Niezbędnym warunkiem właściwego przygotowania się do członkostwa w UE jest implementacja dyrektyw dotyczących rynku wewnętrznego (zostało do przejścia 417 z 899 aktów prawnych Białej Księgi). **Najwięcej prac legislacyjnych pozostało Czechom w zakresie rolnictwa, ochrony środowiska oraz energetyki**. W świetle powyższych ocen Komisja pozytywnie zarekomendowała rozpoczęcie negocjacji z Czechami w sprawie ich członkostwa w UE.

Jeśli chodzi o gospodarkę estońską, to Komisja stosunkowo wysoko oceniła dotychczasowe osiągnięcia rządu (wzrost PKB o 4% w 1996 roku). Zwrócono jednak uwagę na fakt, iż działania władz nie zawsze zmierzały do stabilizacji finansów publicznych państwa. Dług zagraniczny Estonii jest stosunkowo niewielki przy jednocześnie wysokim deficycie zagranicznym. Stopa inflacji spada stale, jednak w 1996 r. wciąż utrzymywała się na wysokim - 23% poziomie w skali roku. Jeśli chodzi o **poziom PKB, to w przeliczeniu na mieszkańca wyniósł on w badanym okresie 23,1% PKB średniej dla Unii**. Wymiana handlowa Estonii z UE wzrasta i w 1996 r. udział Unii w eksporcie estońskim osiągnął 54%, zaś w imporcie kształtował się na poziomie 66%.

Według opinii Komisji Europejskiej, Estonia jest krajem demokratycznym o stabilnym systemie instytucjonalnym. Zwrócono jednak uwagę na **konieczność podjęcia niezbędnych działań w zakresie poprawy warunków mniejszości rosyjskojęzycznej**. Podkreślono ponadto, iż Estonia może być postrzegana jako państwo o gospodarce rynkowej, które będzie w stanie sprostać siłom rynku wewnętrznego.

Jeśli chodzi o wdrożenie *acquis*, to Komisja oceniła wysoko dotychczasowe działania Estonii (jest jeszcze do przejścia 283 z 899 aktów z Białej Księgi). **Do dziedzin, gdzie jest jeszcze dużo do zrobienia zaliczono ochronę środowiska, zamówienia publiczne, ochronę własności intelektualnej oraz sektor finansowy**. Na podstawie powyższych stwierdzeń Komisja Europejska zarekomendowała otwarcie negocjacji akcesyjnych z Estonią.

Po okresie spadku wzrostu gospodarczego, Słowenia zaczęła ponownie odnotowywać pozytywne trendy w rozwoju gospodarczym (3,1% wzrostu PKB w 1996 roku). Zostało to osiągnięte przy utrzymaniu zbilansowanych finansów publicznych oraz zdławieniu inflacji (9,1% w 1996 roku). **Wskaźnik PKB per capita wynosi około 59% średniej w krajach UE**. Państwa Unii Europejskiej są jednocześnie najważniejszymi partnerami handlowymi Słowenii (65% obrotów handlu zagranicznego tego kraju).

Podobnie jak w przypadku czterech poprzednich państw, Komisja pozytywnie oceniła rozwinięty system demokratyczny państwa oraz zaawansowany proces budowy gospodarki rynkowej, która powinna być w stanie sprawnie konkurować z siłami rynku wewnętrznego.

Słowenia ponadto wykonała stosunkowo duży postęp w przyjmowaniu dorobku wspólnotowego z zakresu rynku wewnętrznego (pozostało do przejścia 415 dyrektyw z 899 w Białej Księdze). **Dalszych prac dostosowawczych wymagają takie dziedziny gospodarki jak ochrona środowiska, energetyka, sprawy socjalne oraz zatrudnienie**. Na podstawie powyższych ocen Komisja pozytywnie zaopiniowała wniosek Słowenii o członkostwo w Unii Europejskiej.

Łotwa, po trzech latach niepodległości, zanotowała 50% spadek PKB. Dopiero w 1996 r. odnotowano wzrost gospodarczy na poziomie 2,8%. Od 1995 r. rząd prowadzi restrykcyjną politykę fiskalną zmierzającą do zwiększenia przychodów państwa. Zagraniczny dług Łotwy jest stosunkowo niski, jednak deficyt handlowy wciąż niepokojąco wzrasta. Jeśli chodzi o poziom inflacji to osiągnął on w 1996 r. 17-18%, zaś **wartość PKB per capita około 18% średniej wspólnotowej**. Prawie połowa obrotów handlowych Łotwy to wymiana z krajami członkowskimi WE.

Łotwa, w opinii Komisji Europejskiej, jest państwem demokratycznym, jednak **wciąż pozostają do rozstrzygnięcia kwestie mieszkańców rosyjskojęzycznych i proces ich asymilacji w społeczeństwie tego kraju**. Stosunkowo pozytywnie została oceniona gospodarka łotewska, która w okresie pięciu lat powinna móc sprostać siłom rynku wewnętrznego UE.

W przypadku dostosowań prawnych do wymagań jednolitego rynku Łotwa nie uczyniła znacznego postępu przyjmując 253 z 899 aktów prawnych z tzw. Białej Księgi dotyczącej rynku wewnętrznego. **Szczególną uwagę rząd łotewski powinien zwrócić na kwestie legislacji w zakresie ochrony środowiska i rolnictwa**. Mimo tak pozy-

